

LJUBLJANA • Goran Bertok v galeriji Photon razstavlja fotografski cikel Lakota, ki vabi tudi k virtualnemu ogledu na spletu

Rani gledalca, a še prej sebe

“Vedno znova se lahko vprašam, zakaj se ukvarjam s (prav) takšnimi tematikami. Preprosto, zanimajo me. Že od nekdaj. Sicer pa mislim, da so to hvaležne teme za umetnost. Umetnost ima rada bolečino, smrt, velike nesreče. Ne samo to, v veliki meri pa,” pravi fotograf Goran Bertok. Nov cikel fotografij, naslovljen Lakota, od začetka marca domuje v Photonu. In na spletu, kjer je možen virtualni ogled.

• MAJA PERTIČ GOMBAČ

Goran Bertok, fotograf, ki je odraščal v Sv. Antonu, se že več kot dve desetletji posveča “upodabljanju človeškega telesa v nekaterih mejnih vidikih bivanja, predvsem pa v njegovi minljivosti”, piše Dejan Sluga, kustos razstave v ljubljanski galeriji Photon. Po ciklih, ki so estetizirali sadomazohistične (spolne) prakse in vse bolj smrt ter soočanje z njo, nazadnje cikel Preživelii II, se

gled od znotraj, pogled tistega, ki anoreksijo doživlja v prvi osebi. Italijanka Michele Marzano je izkušnjo anoreksije opisala v knjigi *Želela sem biti metulj* (Volevo esere una farfalla).

• Če se ne motim, ste ta cikel načrtovali dolgo. Kaj vas je gnalo?

“Zdi se mi, da sem pri svojem delu motivno zelo ozko usmerjen. Že od prve razstave se ukvarjam s človeškim telesom, nasiljem nad telesom, telesom v nje-

zumljivi osuplosti, najbrž zgroženosti, tudi ob tokratnih fotografijah gledalec sčasoma začenja odkrivati estetskost, lepoto človeškega telesa kot ene od številnih umetnin narave ... Kakšnih odzivov si želite?

“Mislim, da hočem gledalca vedno nekoliko raniti, najprej pa sebe. Provocirati in šokirati. Mislim, da se nas naše telo precej bolj tiče in dotika, kot pa se nas dotikajo vprašanja ekologije, znanosti, uživanja živalskega mesa. To so sicer pomembna vprašanja, a lastno telo, bolečina, spolnost, se nas dotikajo bolj intimno. Bolj usodno. Zato se lahko gledalca s tem bolj dotakneš. Je pa vprašanje, kaj hočem doseči. Zakaj kazati bolečino, zakaj opominjati, da bomo umrli?”

• Pa imate odgovor?

“Mogoče preprosto zato, ker je tudi to del življenja.”

• Razstava ni dokumentarne narave, a jo je moč razumeti tudi kot izrazito družbenokritično. V družbi, ki časti lepoto, a ji neprestano spreminja parametre, od baročnih oblin do androgine podobe devetdesetih in današnje športne, zdrave postave, človeka lahko izžame že ponotranjena teža pričakovani. Kako pomembna je ta nota?

“Ničesar nimam proti lepim, negovanim, (na)treniranim, privlačnim telesom. To ni reakcija na lepotne ideale. Sem se pa na neki točki odločil, da teh teles ne bom fotografiral. Zgodba nekoga, ki velik del dneva posveča oblikovanju mišic svoje zadnjice in jih vztrajno fotografira, me ne zanima. Kaj nam pripoveduje modna fotografija? Mislim, da se sam ukvarjam z neko popolnoma drugačno zgodbo. Reklama manipulira, zavaja,

umetnost odkriva, razpira. Bolečina ni nikoli banalna. Je motnja v sistemu, v nekem pogosto banalnem in vulgarnem sistemu.”

• Ostajate pri hoji po robu, tudi pri nevarnemu kockiranju posameznika s smrtno. Se je v tem času kako spremenil vaš pogled na smrt oziroma življenje?

“Mislim, da je smrt človeka nasilje. Nekateri trdijo, da je naravna. Zame ni, ker je človek bolj civilizacija in manj narava. Mogoče je smrt naravna za živali. Sicer pa ne gre samo za smrt, gre bolj za omejenost življenja, za nekakšno obsojenost. Pogosto začne človek umirati, propadati, razpadati, izgubljati znake človeškega že bistveno pred trenutkom smrti. Zame je to tragično.”

• Marsikdo je pričakoval, da boste znova posegli po črno-beli fotografiji.

“Živimo v barvnih časih, uporabljamo barvni tisk, revije, časopisi in spletne strani so polni barv. Zakaj je ogromno fotoreporterjev in umetniških fotografov v času, ko je bil barvni film splošno dostopen, uporabljalo črno-belega? Tudi sam sem ga. Po eni strani je bilo z njim laže delati v temnici, imel si boljši nadzor. Po drugi strani je laže obvladati črno-belo fotografijo kot pa barvno. Ima manj elementov. In bolj je umetna, oddaljuje se od resničnosti. Sicer pa gre za odločitev, občutek. Nekateri starejši cikli fotografij so morali biti črno-beli, za črno-belo tehniko sem se odločil po primerjanju z barvnimi posnetki. Prav tako se je izkazalo, da morajo biti Preživelii črno-sivi. Barva lahko pomeni sedanost, črno-bela tehnika preteklost, črno-sivo pa je nekaj čisto tretjega. Polovico serije Lakota sem si najprej pred-

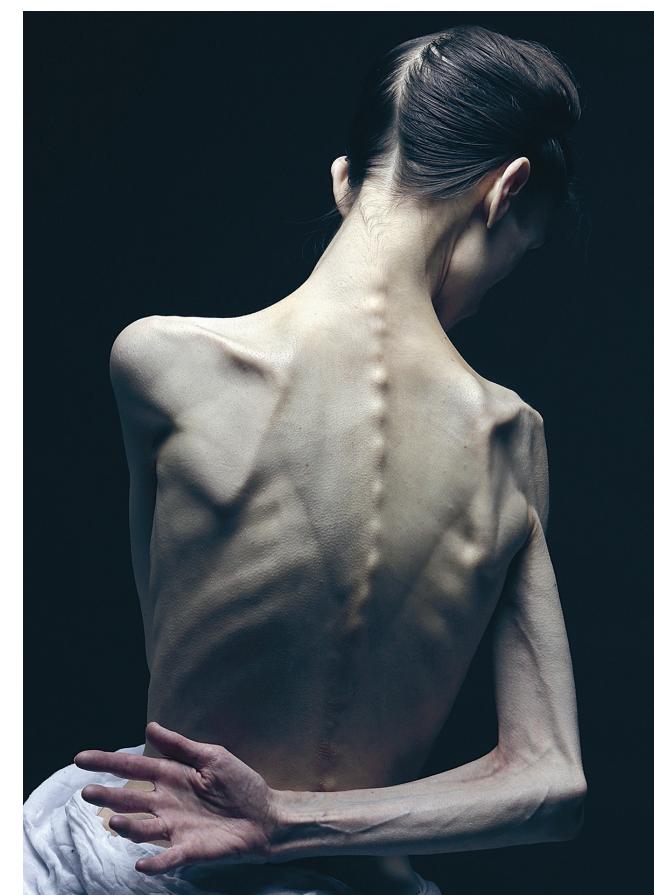

FOTO: GORAN BERTOK

Bertokov cikel Lakota bo v prihodnje razstavljen še na Dunaju.

stavljal v črno-sivih odtenki, v končni fazi pa sem se odločil za barve.”

• Kako doživljate čas, ko je beseda lakota dobila novo razsežnost? Kaj za vas ta čas samoosamitve pomeni? Gojite kako upanje v “novi novi svet”?

“Moja prva asociacija je seveda kužnost. Najprej strah pred okužbo, bolezniijo in mogoče celo smrtno. Smo v nekakšni karanteni, prvič doživljamo kaj takega. Sem optimističen, ne ostane mi nič drugega. Ampak v primeru kakšnega drugega scenarija pač mislim, da imamo še vedno opravka z enakim človekom, kot je bil tisti iz koncentracijskih taborišč. V dobrem in slabem smislu. Potrebni so samo pravi pogoji, to se dokazuje vedno znova. Mi živimo v razmerah miru, lagodja, blaginje.

Pa tudi družbenega nadzora, ki preprečuje izbruhe nasilja. Vse to je tanka lupa, ki lahko hitro poči.”

• Pred dvajsetimi leti ste dejali, da je edina omejitve pri vašem delu samomor. V tem času se je denimo spremenilo vsaj to, da je v nekaterih državah dovoljena evtanazija. Ste pomislili,

da bi spremljali eno ali več takih odhajan? Bi Lakoti lahko sledili Odhodi?

“Ob besedah samomor in evtanazija pomislim na dve različni zadevi, ena je organizirana, nadzorovana, druga pogosto impulzivna. Pravzaprav sta neprimerljivi. Ostajam pri svoji omejitvi. V tem trenutku mi ni do tega, da bi prisostvoval evtanaziji in jo estetiziral, ampak seveda, če bi se mi ponudila priložnost, bi jo sprejel. To je moje delo.” •

FOTO: BORUT KRAJNC

Goran Bertok
fotograf

“Reklama manipulira, zavaja, umetnost odkriva, razpira. Bolečina ni nikoli banalna.”

je tokrat posvetil (od motnje hranjenja) izklesanim telesom in razstavo, tudi malce kontroverzno, poimenoval Lakota. “Moj pogled je pogled od zunaj. To najprej vidimo in opazimo - da nekdo ne je, da je izstradan. Lakota je navadno posledica zunanjih, od posameznika neodvisnih okoliščin - a tudi za anoreksijo se človek ne odloči sam,” poudarja Bertok. “Možen bi bil tudi bolj dvoumen, poetičen naslov razstave. Obstaja tudi po-

govih skrajnih fazah. V tem smislu se anoreksija kar ponuja, je logičen izbor. Ob pogledu na anoreksično telo začutimo nelagodje, bolečino, strah. Vemo, da ljudje za to motnjo tudi umirajo. Gre za nekaj močnega in nerazumljivega. Ne pusti nas ravnodušnih.”

• Ob fotografijah se postavlajo vprašanja o lepem in grdem. Pojma, ki sta se skozi čas in tudi umetniške podobe vsebinsko zelo spremenjala. Po prvotni ra-